

Ушаг-китабы-һәфтәси мунәсибәтилә

Ушаг әдәбийяты һаггында гөйдләр

Мәктәпләреннән яз төһли күнләриндә кечирилгән «Ушаг китабы һәфтәси» артыг әнә шуңа ашык, кәңә нәслиг әсәр байрамына, әлгәкини мәҗлиһ һаггында мүһүм бир һадисәй чәрвәлишидир.

Бу киләрдә мәктәпләрдә, пионер әвләриндә, кино в театрларда кәңә охучуларын азычларла корушлары кечирилди, марәғәт ушаг китаблары һаггында диспутлар тәһкик әдидир.

Республикамызда ушаг әдәбийяты сәһәсиндә чалынам азычларымыз «Ушаг китабы һәфтәси»ндә өз һәмийәтләриннән бөйүк һөһтихар һәссил илә һүмайиһ әтидрирәп.

Әлмәз Фүзүлиниң «Мейвәләрин бәһсиз» әсәрү илә башлап ушаг әдәбийятымыз, Гәсһәмбә Закирин, Мирзә Әләббер Сабирин, Аббас Сәһһәтин, Сулейман Саид Ахундовун ярадычылыгында даһа да камилләшәрәк, Совет һәмийәти һалларындә әсл икниһәф йәлуна дүшүрүк вә инди әдәбийятымызны бөйүк вә мүстәғна голуна чәрвәлишидир. Гочаман азычмыз Абдулла Шангә, өз ярадычылыгынын бүтүнләшүк ушаг әдәбийятыла һөр әдәп М. Дилбәзи, М. Сәйдишәд, Ә. Аббасов, М. Рагузуладә, Г. Мусәев, З. Чаббарзадә, һ. Аббасзадә, Х. һасилова, Н. Зейналова вә башгалары Азәрбайҗан совет ушаг әдәбийяты сәһәсиндә чалыштылар. Сон иләрдә ушаг әдәбийяты һүмайиһәтләрин сәһәләрини үмидләриһи кәңә әдәб гүвәләр кәлиһишди. Булардан Ә. Маһмудов, Г. Имамвердиев, Х. Әлибәйли, Т. Әлиев, Т. Мүтәllibәров вә башгалары ушаглар үчүн бир сыра ахшы әсәрләр язмашлар. Сәвидиричи һалдыр ки, Әли Вәлиев вә Мир Чалал ким кәрәмән һәспирәриһиз дә сон вахтлар ушаглар үчүн аызғара башламышлар.

Ушагларын сәвә-сәвә охучулары «Силәз», «Илдиримни китабы» вә бир сыра дигәр ушаг шәһәрәриннән мүдәллифләри олан Р. Раа вә М. Раһим дә уауи мүдәттә фәһкәлдән сәвә ено ушаглар үчүн аызғара башламышлар. Рәсула Раа «Һейванларын йөксүс» ады ени әсәриндә ушаглары һейванлә әләминни марәғәт чөһәтләри илә тәһкик әдид, Моммәд Раһим исе «Балача бағбан» адыла мөһәссиндә кәңә бағбанларын иһләриндән бәһс әдид.

Ушагкәңәшәрә сон беш илә дөрд йүдән артыг ады 5 һийлән нүсәздән чөх гиража мүхтәһәф китаплар чал әтишидир ки, бунун дә ярындә чөһуну мүәсир Азәрбайҗан азычларынын ушаглар вә кәңәләр үчүн аызглары әсәрләр төһкик әдид. Бу китапларда достяг вә һөвдәшләг, дөргүчүлүк, әмәй мөһәббәт, халглар гәрдашымы кими нәһбә һисәлә

ләр төһринүм әдидир, совет ушагларынын шәһ вә гайгисыз һәяты төһсир олуиур, кәңә һәссил коммунист төһрийсиндә мүһүм рол ойнап айры-айры мәсәләләр бәдид үмүмкәңәшәрәләр шәһлиндә охучулар чатдырылар.

Сон иләрдә мәктәб иһимә чатканын ушаглар үчүн ени-ени әсәрләр ярамәлдәди. О. Сарывәлидин «Балача достлар», Г. Имамвердиев «Бөк мәсәлудә төһләдә», З. Чаббарзадә «Ени әвни ушаглары», һ. Аббасзадәнин «Нагәр» ады әсәрләри бу сәһәдә төһдирә лайиғ төһсәбәсәдир.

Ләкин ушаг әдәбийятымызны гәршисиндә һәлә бир сыра чөх мүһүм вә мәсәуи үзвәһләр хурур. Ушаг әдәбийятымыз кәңә охучуларын дурдман артамада олан һүксөк төһәбатыны һәлә вә кәһийәтлә, нә дә кәһийәтләчә әдәбә бәлиһир. Ушаг әдәбийятымызда мөвзү вә жанр мөһдүлүгү вардыр. Балача охучулар үчүн һәсп әсәрләри хуәсуәлә адыр. Шәһ әсәрләриндә сөзчүлүк, риторика, дия вә әсәл хәтләри, үмүмийәтлә бир чөх әсәрләрдә сәләткәриһ чөһөтдән чиди һөгәһәләр вардыр. Бир чөх әсәрләрдә төһсирчилик, гуру һәһәһәт үстүн әдид.

Ушаг әдәбийятымызда азәрбайҗанлы тигурларын, вийта мәләвәләрин, вәсикә трубуваларын образлары һәлә ярамәлишидир. Мәсәләт, үмүмийәтлә мүсбәт әсәр сайдымыз «Рейһан» (М. Дилбәзи), «Наһлә» (Ә. Аббасов), «Ләлонни китабы», (Х. һасилова) вә саһр әсәрләрдә образлар адытла гәләм, тез үнүдүләр.

М. Горки 1909-чу иләдә Баһридән бакыла ушаглар адыһы бир мөһтүбә дөйрид ки, «бир-биринин сәлән вә даһа чөх дөһәһлик әдиһ—гоча киши вә гоча гәңдәлар охучуһуз вахт дөһәһлиһәриннән шәһ күдүшләрлә хәтәрләячәһиһиз». Бияһи бәһн ушаг азычларымыз исе өз әсәрләриндә ушаглары һөттә дөһәһлик әтмәй аз гәлә гөһи гәдәгән әтмәк, вә «һүмунән әхләтә мәлиһ» ушаг образлары яратмаг һөһтиһләр.

Азәрбайҗан Совет Язычылары Иттифакы вә биринчи һөһбәдә онун ушаг әдәбийяты сәһәсинә бу мәсәләләрдә чиди мөһтүг олмадыр. Ушаг әдәбийяты сәһәсиннән һәһәриһ буну дә чатдырмаг азымыһ ки, ушаг азычыларымызны вә ушаглар үчүн дзан азычыларын бәһәләри сон вахтлар бу сәһәдә фәәлиһәтләриһи кәһәрир, ени әсәр азымырлар. Кәңә охучулар гочаман ушаг азычымыз Абдулла Шангәд, әдәбийятла ушаг азычысы кими кәһән һ. Зейналова вә Ә. Бабавадан, ушаглар үчүн бир сыра марәғәт һөһәләләр азымыш

һәлә Фәһриһәддин, Балача ушагларын төһтә әһәддән сөйгәдәкәләри «Чал һәһә, бир һәһәг дә» шәһрини күдәһлиһ Әһмәд Чәмәндән вә бәһгә азычлардан ени әсәрләр һөһтиһләр. Кәңә охучулар С. Вүрүткәдә, М. Ибраһимовдан, С. Раһимовдан, С. Рүстәмдән, һ. Мәһдиһи, Ә. Әбулхәсәндән вә башгаларындан дә онлар үчүн аызғара тәһһиһ әдид вә онларын ушаглары мәхсүс әсәрләриннән сәһрәләһлиһә кәһәлиһләр.

Кәңә һәсп үчүн һәсп әдидән бәһн әсәрләр ичәрискидә төһчүмә әдәбийяты дә бөйүк әр тутур. Ләкин төһсүсү ки, бир чөх күвәфәһгәһийәтлә төһчүмәләрдә адыһы кәһийәтләри вә һөгәһәли төһчүмәләр дә рәст кәһәк олуи. Әсәс мәсәлә, әдәб ки, айры-айры сәһәрин дүкүн төһчүмә иһләд-әһләһәдәһийәтлә дөйридир. Башлачә мәсәлә бөдүр ки, төһчүмәләрдә азычынын стили, иһли кәһәриһ, аһәңдәриһ һөһәтүр, һөр бир әсәрин әүзү мәхсүс иһчә хуәсуәһийәтләри сәһләһәһим вә мәһә тәһриһ әдидир. Мүстәһә шәһ әсәрләриннән төһчүмәсиндә һөгәһә кәһәра чыһиләр, гәһә, ушагларын адыла бәһәһәһийәтлә мүһчәрәд сәләр вә иһәдәләр иһшәдләр.

Ушаг әдәбийятымыздан данышарын төһғидәһ һаггында данышмамаг әләм, Әдәби төһғидәһни ушаг азычыларына чөх аз кәһәк әдид. Кәркәһли төһғидәләриннән ушаг әдәбийяты мәсәләләри илә гәһийәтлә мөһтүг олмадыр, һөр һә чал әдидән онларчә ориһинал вә төһчүмә әсәрләри һаггында өз фикерләриннән сөйлимирәр. Әдәби төһғидәһини ушаг әдәбийятына кәһәтәһиһә мунәсибәтиһ сон гөйһәк азымыр.

Горки ушаглар үчүн адыһы бир чөх әсәрләрини ушагларын сәһәриннән, һәһиһә вә мөвзү вәһәһә илә яратмышлар.

Ушагкәңәшәрә охучулардан чөһүлүк адыр. Бу мөһтүбәләрдә кәңә охучулар охучулары әсәрләр һаггында өз фикерләриннән сөйләйир, гәһрәманны тәһһи вә төһсир әтуән һәһәсини мүхтәһәф дөһәләри һаггында сөрүшүр, нә кими әсәрләр һөһәдәһәлиһи, өз әруу вә һөһәкәриһи, азычыларә һиниһәтләриһәһи бәһләдрирәр. Нәһрийәт бу мөһтүбәләрдә әтрафын чәһәләр вәһәкә, охучуларла әләһәсини даһа дә кәһиһәлиһәдир вә бу әләгәдән әтү үчүн бөйүк һөһиһәләр чыһарыр.

Кәңә охучулар, В. Пәзәвәһи һөһәһәһи совет азычларынын Т. Умүмкитһәғ гүруһтайында дөһийи кими «Совет сәһәһини чәһәләриһи, вәһдәһ тарзларынын Пәвәл Борчәкиһәлиһи әвгүдә төһсүсү әтидриһ әсәрләр» һөһтиһләр.

һ. ГАСЫМЗАДА